

INFORMATOR

LUTERANÓW LUBELSKICH

Nr 11 marzec - kwiecień - maj 2015

fol. A. Jakubanis, 2015

Od Redakcji

Szanowni Państwo, Drodzy Czytelnicy,

Mamy nadzieję, że po przeczytaniu ostatniego numeru naszego Informatora, z niecierpliwością oczekiwali Państwo na kolejny - 11. numer! Cieszy nas, że znów możemy zaproponować Państwu kilka ciekawych artykułów, stałe rubryki tj. rozważania biblijne, relacja z prac Rady Parafialnej, plan nabożeństw, ogłoszenia, a także przegląd najważniejszych wydarzeń z życia parafii.

Tym razem Informator trafia w Państwa ręce w czasie pasywnym, stąd też to właśnie tematyka Wielkiego Postu będzie motywem przewodnim numeru. Wychodząc z założenia, że sztuka, przekazując treści religijne, może sprzyjać refleksji związanej z wiarą, dużą część tego numeru przeznaczylśmy na teksty poświęcone szeroko rozumianej sztuce protestanckiej. I tak, zapraszamy do lektury artykułu Barbary Niemczyk, która przedstawia przykłady Ukrzyżowania w protestanckiej ikonografii, wskazując na związki z *teologią krzyża* ks. Marcina Lutra. W kolejnym artykule z cyklu „O muzyce” Natalia Zanni-Lewandowska proponuje spotkanie z muzyką na czas Wielkiego Postu i pieśnią „O głowo coś zraniona”. Natomiast o „Sztuce Reformacji”, w części, tym razem poświęconej protestanckiej architekturze i sztuce kościelnej w Europie opowiada Tomasz Pieńkowski.

Minione miesiące obfitowały w ciekawe wydarzenia w naszej Parafii. Spotkania adwentowe, koncert Natalii Zanni-Lewandowskiej i zespołu wokalnego Octofonic oraz obchody Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan to tylko niektóre z nich. Zachęcamy do przeczytania relacji z tych wydarzeń w rubryce „Z życia parafii”. Ponieważ w najbliższym czasie odbędą się, drugie w powojennej historii naszej Parafii, wybory na stanowisko proboszcza, w bieżącym numerze mogą Państwo znaleźć szczegółowe informacje także i na ten temat.

A na koniec - przepisy kulinarne na Święta Wielkanocne oraz tradycyjnie, kącik dla dzieci.

Życzymy miłej lektury.

Naszym Czytelnikom życzymy, aby trwający czas pasywny był okazją do pogłębionej refleksji i skupienia, zaś następujące po nim Święta Wielkiej Nocy - pełne radości i chwały Zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa. Aby przeżywanie wydarzeń Męki, Śmierci i Zmartwychwstania naszego Pana przyniosło nam prawdziwą radość uwolnienia od grzechu i śmierci; abyśmy odrzuciwszy starego człowieka przyoblekli się „w serdeczne współczucie, w dobroć, pokorę, łagodność i cierpliwość, znosząc jedni drugich i przebacząc sobie nawzajem” (Kol. 3, 12-13).

Redakcja

Słowo od Rady Parafialnej

W ciągu ostatnich trzech miesięcy Rada Parafialna zebrała się czterokrotnie - 5 i 27 stycznia oraz 10 i 24 lutego br. Trzy posiedzenia poświęcone były omówieniu spraw bieżących, o czym będzie mowa poniżej, natomiast jedno - 10 lutego było związane z przygotowaniem do Zgromadzenia Parafialnego, które miało miejsce w naszej Parafii w niedzielę 15 lutego br. Na Zgromadzeniu Parafialnym, które podobnie jak zeszłoroczne odbyło się w sali parafialnej na plebanii, obecnych było 28 parafian mających czynne prawo głosu. Jak co roku zebrani mogli wysłuchać sprawozdań z działalności Parafii za rok ubiegły. I tak, proboszcz - ks. Grzegorz Brudny odczytał sprawozdanie z działalności religijnej, prezes Jolanta Szafrąńska zaprezentowała roczne sprawozdanie z działalności Rady Parafialnej oraz powiedziała o planach na rok bieżący, natomiast skarbnik - p. Dariusz Paszewski przedstawił sprawozdanie finansowe i preliminarz budżetowy na 2015 r. Warto zauważyć, że ze strony zgromadzonych nie brakowało chętnych, którzy w ramach wolnych wniosków przedstawili swoje pomysły, postulaty, opinie na temat funkcjonowania Parafii.

Najistotniejsze zagadnienia podejmowane na ostatnich zebraniach Rady Parafialnej to:

- na bieżąco omawiane są sprawy związane z trwającą na naszym cmentarzu przy ul. Lipowej rewaloryzacją, która jak do tej pory przebiega zgodnie z harmonogramem - obecnie przeprowadzana jest wycinka i pielęgnacja drzewostanu, natomiast do realizacji pozostaje: inwentaryzacja grobów i utworzenie internetowej bazy danych, założenie monitoringu oraz stworzenie "wirtualnego przewodnika" po cmentarzu;
- nadal analizowany jest sposób zagospodarowania skweru za murkiem kwiatowym - podjęte zostały już rozmowy mające na celu zawarcie umowy z firmą, która złożyła ofertę na wydzierżawienie tego terenu na parking;
- ponieważ w czerwcu bieżącego roku kończy się dwuletni okres administrowania Parafią przez ks. Grzegorza Brudnego, Rada Parafialna, zgodnie z prawem kościelnym, po podjęciu stosownej uchwały, złożyła wniosek do Konsystorza o ogłoszenie wakansu na stanowisku proboszcza; wakans został już ogłoszony (z terminem zgłoszeń dla kandydatów od 1 do 31 marca br.) - szerzej o tym jest mowa na dwóch kolejnych stronach.

Dopiero przeżyaliśmy radosny czas Adwentu i Świąt Bożego Narodzenia, a już jesteśmy w czasie pasyjnym i przygotowujemy się do nadchodzących Świąt Zmartwychwstania Pańskiego. Życząc Państwu radosnych, pełnych nadziei Świąt Wielkiej Nocy, zachęcamy do udziału w nabożeństwach świątecznych w naszym kościele - w Wielki Czwartek o godz. 18.00, w Wielki Piątek o godz. 17.00 oraz w Niedzielę Wielkanocną o godz. 10.00. Seniorów naszej Parafii zapraszamy szczególnie na dedykowane im nabożeństwo i na spotkanie na plebanii w Niedzielę Palmową 29 marca.

Magdalena Ner
sekretarz Rady Parafialnej

Informacja na temat wyborów proboszcza naszej Parafii

Na posiedzeniu dnia 5 stycznia br., Rada Parafialna podjęła uchwałę o ogłoszeniu wakansu na stanowisko proboszcza naszej Parafii, co oznacza, że stanowisko proboszcza jest wakujące i podlega obsadzeniu w sposób przewidziany przepisami wewnętrznymi naszego Kościoła. W Kościele ewangelickim, duchowni od pewnego szczebla wzwyż, pochodzą wyłącznie z wyboru. Dotyczy to również stanowiska proboszcza parafii.

Obecny etatowy duchowny Parafii, ks. Grzegorz Brudny, został skierowany do nas decyzją władz Kościoła wyłącznie w celu administrowania Parafią, w związku z czym tytułarnie jest proboszczem - administratorem. Było to związane z odejściem proboszcza Parafii ks. Dariusza Chwastka do Warszawy, który kandydował w wyborach na proboszcza tamtejszej Parafii Wniebowstąpienia Pańskiego i wybory wygrał. Administrowanie Parafią trwa do dwóch lat, po tym terminie konieczne jest dokonanie wyboru proboszcza, który będzie sprawował urząd docelowo przez 10 lat.

O trybie wyboru proboszcza mówi szczegółowo Prawo kościelne, a konkretnie Regulamin Parafialny.

Na wniosek Rady Parafialnej, Konsystorz (czyli kościelna naczelna władza administracyjna) ogłasza stanowisko proboszcza za wakujące. Ogłoszenie wakansu winno nastąpić w urzędowym organie kościelnym i tak też nastąpiło – poprzez ogłoszenie w wiadomościach urzędowych publikowanych na stronie internetowej Konsystorza. Wakans został ogłoszony w terminie od 1 do 31 marca br. W tym czasie będą mogli się zgłaszać kandydaci na proboszcza, którymi mogą być wszyscy duchowni ze zdaniem przed Kościelną Komisją Egzaminacyjną egzaminem *pro ministerio*, mający staż służby w Kościele nie krótszy niż pięć lat od czasu ordynacji. Kandydatem oczywiście może być również nasz obecny duchowny ks. Grzegorz Brudny. Kandydaci zgłaszają Radzie Parafialnej swoje kandydatury, a kopie zgłoszenia przesyłają do wiadomości Konsystorzowi i Radzie Diecezjalnej. Po 31 marca 2015 r., Rada Parafialna ułoży listę zgłoszonych kandydatów w porządku alfabetycznym i przekaże, wraz z ewentualną własną opinią o potrzebach Parafii i zgłoszonych kandydatach, do Konsystorza, za pośrednictwem Biskupa Diecezjalnego. Konsystorz dokona weryfikacji tej listy, zatwierdzi ją i przekaże Biskupowi Diecezjalnemu, który będzie miał za zadanie organizację wyborów.

Rada Parafialna wraz Radą Diecezjalną ustali terminy niedzielnych nabożeństw, które będą w określonej kolejności odprawiać zgłoszeni kandydaci. Po poszczególnych nabożeństwach parafianie będą mieli możliwość porozmawiania z każdym z kandydatów.

Następnie, w ustalonym terminie odbędą się wybory, a ściślej – wyborcze Zgromadzenie Parafialne, któremu przewodniczy Biskup Diecezji

lub inny delegowany przez niego duchowny. Prawo głosowania na tymże Zgromadzeniu ma każdy parafianin, który ukończył 18 lat, był confirmowany lub wstąpił do Kościoła, uczęszcza na nabożeństwa i opłacił w terminie (tj. do 31 stycznia roku kolejnego) składkę kościelną za rok ubiegły lub został z niej zwolniony. W bieżącym roku, w naszej Parafii, osób uprawnionych do głosowania jest 73. Osoby, które nie opłaciły składki za rok 2014, nie mają już możliwości jej uiszczenia, zaś opłacenie składki za rok bieżący nie ma znaczenia dla wyborów odbywających się w tym roku.

W przypadku, gdyby kandydat był tylko jeden, wybory odbędą się w normalnym trybie, a jedynie zamiast głosowania na jednego z kilku kandydatów, będzie można oddać swój głos na tak lub na nie.

Po przeprowadzeniu wyborów, ich wyniki zostaną zatwierdzone przez Konsystorz. Rada Parafialna sporządzi z wybranym duchownym wokację, to jest umowę, będącą odpowiednikiem umowy o pracę, po czym nastąpi uroczyste wprowadzenie nowego proboszcza w urząd, na jednym z niedzielnych nabożeństw. Wprowadzenia takiego dokonuje Biskup Diecezji, zwykle przy udziale zaproszonych gości świeckich i duchownych. Od tego czasu będzie liczyć się początek dziesięcioletniej kadencji proboszcza.

O wszystkich etapach tego procesu będzie można dowiadywać się z ogłoszeń na nabożeństwach. Można przypuszczać, że cała procedura wyboru proboszcza zakończy się jeszcze przed wakacjami.

Rozważania biblijne

ks. Grzegorz Brudny

Mocni i zwycięzcy w Chrystusie!

Drogie Siostry i Bracia w Jezusie Chrystusie,

Piszę to rozważanie 23 lutego, czyli w dzień, kiedy Amerykańska Akademia Filmowa po raz pierwszy w historii przyznała „Oskara” filmowi z Polski. Chodzi oczywiście o film pt. „Ida” Pawła Pawlikowskiego. Sam reżyser podczas rozdania nagród powiedział: „Jestem zaskoczony tym, że jestem na gali. Chciałem tylko nakręcić film o potrzebie ciszy, wycofania się ze świata, kontemplacji, a znalazłem się w epicentrum hałasu i uwagi świata”. Mimo, że reżyser nie spodziewał się aż takiego sukcesu dla swojego filmu, osiągnął szczyt stawy i uznania. Jego „Ida”, została wybrana najlepszą produkcją nieangielskojęzyczną w 2014r na świecie.

Dlaczego wspominałem akurat o „Idzie”, Pawlikowskim i „Oscarach”? Nie tylko dlatego, że polska kinematografia odniosła akurat

ogromny sukces. Nie chcę też podejmować się interpretacji filmu, chociaż jest bardzo interesujący i dotyka sfery religijności. Chcę się posłużyć tym oskarowym obrazem, by na koniec spuentować fragment biblijny, który jest hasłem biblijnym marca.

W liście Apostoła Pawła do Rzymian 8, 31 czytamy: „Jeżeli Bóg za nami, ktoż przeciwko nam?” Na początek zadajmy sobie pytanie o kim Apostoł Paweł pisze, używając zaimków „nam, nami”? Żeby na nie odpowiedzieć zajrzyjmy do poprzedzającego nasz fragment tekstu. Apostoł Narodów mówi w nim o „nas”, to jest: „o Bożych dzieciach”, „przez Boga wybranych”, „przez Bożego Ducha prowadzonych”, „zbawionych”, „za którymi się wstawia”, „z którymi we wszystkim działa ku dobremu”, „których powołał”, „usprawiedliwił”, „uwielbił i których przeznaczył, aby stali się podobni do Syna jego”, „którzy są w Chrystusie”.

Nasuwa się więc pytanie, czy należymy do tych, którzy są w Chrystusie? Wybranych, powołanych, usprawiedliwionych i uwielbionych, Bożych dzieci? Są wśród nas zapewne tacy, którzy sceptycznie odpowiedzą: „To niemożliwe, żebym to ja był tym wybranym, powołanym, usprawiedliwionym, uwielbionym w Chrystusie. Przecież tyle we mnie zła, grzechu, skazy, niedoskonałości. Dzieło mojego życia raczej świadczy przeciwko mnie, a nie na moją korzyść. Poza tym, co ja mogę pewnego powiedzieć o swoim zbawieniu?” Takie myśli są skierowane de facto przeciwko nam samym. Starają się zburzyć naszą relację z Jezusem Chrystusem, naszym Panem i Zbawicielem, zdegradować nas w oczach Boga. Fakty przemawiają na naszą korzyść i są zgoła inne niż nasze myśli o nas samych. Pan Bóg w chwili naszego Chrztu, Drogi Bracie i Siostró, wypowiedział bowiem nad Tobą i nade mną swoje słowo: „Nie bój się, bo cię wykupiłem, nazwałem cię twoim imieniem, moim jesteś! Gdy będziesz przechodził przez wody, będę z tobą, a gdy przez rzeki, nie zaleją cię; gdy pójdziesz przez ogień nie spłoniesz, a płomień nie spali cię” (Iz 43, 1-2). Zatem „jeżeli Bóg za nami, ktoż przeciwko nam?” – czy przeciw nam może wystąpić nasze sumienie lub nasze niskie mniemanie o sobie jako osobie grzesznej? Czy może są inne jeszcze czynniki, które mogą nas oddzielić od Jezusa Chrystusa i jego miłości do nas jak: utrapienie, prześladowanie, ucisk, głód, nagość, niebezpieczeństwo, miecz (por. Rz 8, 35)? Trzeba to raz jeszcze powtórzyć za Apostołem Pawłem: Nic nie jest nas w stanie oddzielić od miłości Boga, a jeżeli On za nami, to ktoż przeciwko nam?! „On, który nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał, jakże by nie miał z nim darować nas wszystkiego?” Rz 8,32.

Żyjąc na co dzień z Bogiem możemy żyć wiarą, nadzieją i miłością, możemy czuć się szczęśliwi i bezpieczni, bo jeżeli On za nami, ktoż przeciwko nam?! Żyjąc z Bogiem na co dzień, możemy też dać się zaskoczyć, w ten sposób, że oto pewnego dnia znajdziemy się w o wiele piękniejszym miejscu i okolicznościach, niż na oskarowej gali w Los Angeles, odbierając z Bożych rąk najwspanialszą nagrodę – zbawienie i życie wieczne. Amen.

Syn Człowieczy nie przyszedł, aby mu służyło,
lecz aby służył i oddał życie swoje na okup za wielu. (Mt 20,28)

Wokół teologii

Luterańska teologia krzyża w ikonografii

Barbara Niemczyk

*Ceu coram videas, sic explicat illax, Imago // Hic Christi Lachrymas,
vulnera probra. Crucem// Quvem non haec movcant optata facta
Salutis. // Durius hunc Saxo pectus habere putem.*

*Twardsza od głazu jest dusza, której ten obraz przedstawiający łzy i rany
Chrystusa do głębi nie wzruszy i do nawrócenia nie poruszy.*

Refleksję dotyczącą Ukrzyżowania Jezusa Chrystusa i krzyża świadomie rozpoczynam od łacińskiego podpisu znajdującego się na obrazie ołtarzowym, który wielokrotnie analizowałam podczas uczestnictwa w nabożeństwach w Lublinie. Obraz znany wszystkim lubelskim ewangelikom jest przykładem typowej ikonografii protestanckiej, ujmującej przedstawienie teologii krzyża (*theologia crucis*) dra Marcina Lutra. W części centralnej zmarły na krzyżu Jezus Chrystus z przebitym boki, otoczony przez najbliższych: Jana Ewangelistę, Maryję Matkę Bożą z towarzyszącymi jej niewiastami oraz Marię Magdalenę klęczącą pod krzyżem. Poniżej przytoczony po łacinie cytat będący rodzajem napomnienia do przeżywania męki Pańskiej, a podstawą obrazu jest scena Ostatniej Wieczery ustanawiająca Sakrament Ołtarza i nawiązująca do ofiary Chrystusa. Wyrazne połączenie obrazu *imago* ze słowem - *verbo*, jest jedną z charakterystycznych cech ikonografii protestanckiej propagowanej przez samego Reformatora¹.

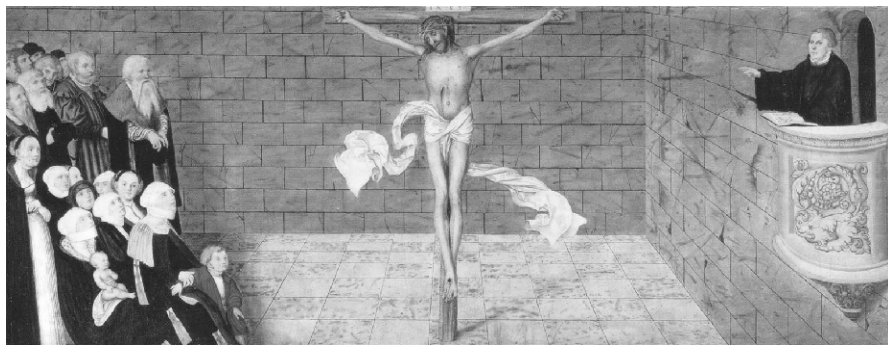
Przykładów przedstawień Ukrzyżowanego Chrystusa w sztuce protestanckiej jest sporo. W latach 60. XVI w. w Europie Środkowej odnotowano wzrost pojawiania się tejże sceny w części centralnej ołtarzy. W przypadku ołtarzy wielokondygnacyjnych zajmuje jedną z wyższych kondygnacji np. ołtarz z 1718 r. z kościoła ewangelickiego w Szczytnie (Mazury), lub też zdobi predellę [predella - podstawa nastawy ołtarzowej w postaci skrzyni spoczywającej na *mensie* - red.], nawiązując do przedstawienia głównego, które stanowi Ostatnia Wieczerza. Sztandarowym przykładem jest obraz z predelli ołtarza kościoła Najświętszej Marii Panny w Wittenberdze, gdzie M. Luter przybił 95 tez. Główną dekorację

wnętrza stanowi *Ołtarz Reformacji* wykonany w latach 1539-1547, będący dwustronnym tryptykiem (składającym się z przedstawienia głównego oraz dwóch bocznych będącymi skrzydłami; il. 1).

il. 1 Ołtarz Reformacji, kościół NMP w Wittenberdze, 1539-1547

Zdobią go obrazy pędzla Łukasza Cranacha Starszego oraz jego syna Łukasza Cranacha Młodsze. Przedstawiają: Ostatnią Wieczerzę (część główną), sakrament chrztu dokonywanego przez Filipa Melanchtona, spowiedź wiernego Janowi Bugenhagenowi. Zwróćmy uwagę na predellę, gdzie przedstawiono ks. Marcina Lutra odprawiającego nabożeństwo (il. 2).

il. 2 Warsztat Łukasza Cranacha Starszego. Predella z przedstawieniem Ukrzyżowania z Ołtarza Reformacji, kościół NMP w Wittenberdze, 1539-1547,

Obraz zakomponowano względem centralnej osi, którą stanowi ukrzyżowany Jezus Chrystus. W prawej części widać przemawiającego Reformatora, który wskazuje znajdującym się po przeciwnej stronie wiernym

krzyż z przybitym do niego Jezusem. Uczestnicy nabożeństwa: kobiety, mężczyźni oraz małe dzieci z wyraźnym skupieniem i pobożnością spoglądają na umęczonego Chrystusa. Jedynie jedna postać kobiety spogląda w bok, tak jakby próbowała obserwować widza oglądającego obraz, tym samym angażując go do udziału w namalowanej scenie. Całość stanowi wizualizację słów 1 Kor 1, 17-18, 23 *My głosimy Chrystusa ukrzyżowanego. (...) Nauka krzyża głupstwem jest dla tych, co idą na zatracenie, mocą Bożą zaś dla nas, którzy dostępujemy zbawienia.*

Patrząc ikonograficznie na sceny Ukrzyżowania w sztuce protestanckiej zauważa się, że z biegiem czasu zmienia ono charakter z historycznej dokumentacji wydarzenia (powszechnej w średniowiecznej sztuce, gdzie Chrystusowi towarzyszą ukrzyżowani łotrzy, Maryja, Jan Ewangelista, Maria Magdalena, Longinus i legionieści) w alegoryczną - przedstawiając samego Chrystusa na krzyżu lub w towarzystwie Adama, Mojżesza, Jana Chrzciiciela, św. Pawła, z dotychczasowymi do tego komentarzami w postaci biblijnych cytatów. Wyraźnie zaznaczoną alegorię krzyża oraz myśl protestancką odzwierciedlają *Tablice Prawa i Łaski* wykonywane przez m. in. warsztat rodziny Cranachów. Najstarsze pochodzą z 1529 r., autorstwa przyjaciela M. Lutra - Łukasza Cranacha Starszego (1472-1553). Przedstawiają zestawienie starotestamentowych i nowotestamentowych scen nawiązując do ukrzyżowania jako kary i łaski danej grzesznemu człowiekowi.

W rozważaniach M. Lutra można zauważyć, że główną uwagę zwracał na symbolikę krzyża. Rozpoczął je jeszcze za czasów życia zakonnego i kontynuował po wystąpieniu w 1517 r. Podstawę jego rozważań stanowiła myśl z listów św. Pawła o krzyżu, wielokrotnie interpretowana przez Ojców Kościoła oraz *theologia crucis* św. Bonawentury, który jako pierwszy widział Chrystusa ukrytego w krzyżu. On też wspominał o *felix culpa* - o szczęśliwej winie ludzkiej, która przyczyniła się do odstonięcia przed człowiekiem atrybutów Bożych². Zdaniem Reformatora, oblicze Boga jest ukryte w krzyżu. Z drugiej zaś strony krzyż i śmierć Chrystusa jest darem, łaską pojednania się Boga z grzesznym światem. Ofiara Syna na krzyżu Golgoty świadczy o miłości Boga do ludzi. M. Luter widział w krzyżu dwa ścierające się światy - sądu i łaski - te dwa skrajne elementy nie wykluczają się, ponieważ Bóg przez cierpienie Syna wskazuje na karę, jaką Chrystus poniósł za ludzkie grzechy oraz łaskę - poświęcenia. Krzyż objawia więc gniew Boży i łaskę Bożą w postaci zbawienia. Dla porównania myśl średniowieczna interpretowała znaczenie śmierci Chrystusa jako ofiary złożonej Bogu³. Dla protestantów w dobie reformacji krzyż stał się ich symbolem, z którym podkreślano więź w postaci naśladowania Chrystusa. Myśl tę rozwinęli ortodoksyjni reformatorzy schyłku XVI w., m. in. Johann Arndt (1555-1621) - autor klasycznych dzieł mistyki luteranckiej: *Czterech Ksiąg o Prawdziwym Chrześcijaństwie i Ogródeczka Rajskiego*, który nadał idei „naśladowania Chrystusa” fundamentalną rangę.

Religijność i nawiązanie do symboliki krzyża obecna jest również w twórczości Caspera Davida Friedricha (1774-1840) romantycznego malarza, który w swoich pejzażach starał się odzwierciedlić protestancką religijność wkomponowując ją w naturę: ruiny kościołów (*Grób Huttena*, ok. 1823/1824; *Opactwo w dębowy lesie*, 1809/1810), krzyże (*Krzyż w lesie*, 1812; *Krzyż nad Bałtykiem*, 1815) sceny biblijne Ukrzyżowania, Zwiastowania, Zmartwychwstania. Przykładem sceny Ukrzyżowania jest *Krzyż w górach* (il. 3) z 1807-1808 znajdujący się w zbiorach Galerii Nowych Mistrzów w Dreźnie. Obraz będący symbol buntu C. D. Friedricha przeciwko dotychczasowej ikonografii malarstwa religijnego, przedstawia samotny krzyż stojący na skalistej górze na tle zachodzącego słońca. Artysta nadał Ukrzyżowanemu symbolikę stałości, niewzruszonej wiary, natomiast otaczającym go jodłom symbol nadziei. Krzyż jest dla niego wyznacznikiem drogi, jaką powinien podążać w życiu każdy człowiek nosząc go w swoim sercu.

il. 3 Caspar Dawid Friedrich, *Krzyż w górach*, Galeria Nowych Mistrzów w Dreźnie, 1807-1808;

Przypisy:

¹ Luter posiadał adiaforyczny stosunek do sztuki sakralnej. Jego zdaniem służyła ona do wizualizacji, była nośnikiem treści religijnych ułatwiając ich popularyzację. Zob. B. Niemczyk, *Słowo i Obraz - sztuka w świecie protestanckim*, „ARTYkuty”, 1, 2009, s. 25-34.

² M. Sulej OFM, *Świętego Bonawentury teologia krzyża*, Niepokalanów 1994, s. 68.

³ Teologię krzyża dra M. Lutra opracował ks. Manfred Uglorz. Zob. M. Uglorz, *Krzyż i śmierć Jezusa Chrystusa w teologii Marcina Lutra*, [w:] *Teologia Wiary. Teologia ks. M. Lutra i ksiąg wyznaniowych kościoła luteranckiego*, red. M. Uglorz, Bielsko Biala 2007, s. 97-106.

Bibliografia:

- Koerner J. L., *Sztuka w Niemczech po 1500. Reforma i przetrwanie*, [w:] *Od Luta po Bauhaus. Sztuka i skarby kultury z muzeów niemieckich*. Zamek Królewski w Warszawie 30.10.2007-13.01.2008, Warszawa 2007, s. 58-63.
- Harasimowicz J., *Treści i funkcje ideowe sztuki Śląskiej Reformacji 1520-1650*, Wrocław 1986.
- tenże, *Protestanci wobec krzyża* [w:] „Miesięcznik Ewangelicki”, 3(3), 2013
- <http://ewangelicki.pl/cover/protestanci-wobec-krzyza-jan-harasimowicz/>
- Michalski S., *Protestanci a sztuka. Spór o obrazy w Europie Nowożytnej*, Warszawa 1989.
- Niemczyk B., *Słowo i Obraz - sztuka w świecie protestanckim*, „ARTYkuty”, 1, 2009, s. 25-34.
- Uglorz M., *Krzyż i śmierć Jezusa Chrystusa w teologii Marcina Lutra*, [w:] *Teologia Wiary. Teologia ks. M. Lutra i ksiąg wyznaniowych kościoła luteranckiego*, red. M. Uglorz, Bielsko Biala 2007, s. 97-106.
- tenże, *Zarys nauki kościoła Ewangelicko Augsburgskiego*, 2011,
- <http://naszedziedzictwo.blox.pl/html/1310721,262146,21.html?597503>
- Ziehr W., *Krzyż. Symbol i rzeczywistość*, Warszawa Kraków 1998, s. 152.

O muzyce

Kilka słów o muzyce pasyjnej

Natalia Zanni – Lewandowska

*"O Panie coś wycierpiat, to wszystko z winy mej,
bo ja to zawiniłem, coś znosił w męce swej!
Spójrz, stoję tu, niewierny, nade mną Boży gniew.
Daj, Zbawco miłosierny, mnie łaskę przez swą krew!"*

Trwający właśnie okres pasyjny przywołuje jedną z najstarszych i chyba najbardziej znanych luteranśkich pieśni, a mianowicie „O głowo coś zraniona” (ŚE 142). Jak już pisałam w poprzednich artykułach cyklu, pieśń ewangelicka powstawała w oparciu o różne źródła; były to parafrazy śpiewów łacińskich, melodie pochodzenia świeckiego, wreszcie oryginalne melodie, pisane na potrzeby reformacji. W poprzednim artykule omawiana była pieśń oparta na łacińskim hymnie; tym razem przyjrzymy się pieśni o innym pochodzeniu.

Melodia pieśni „O głowo coś zraniona” to melodia świeckiej piosenki miłosnej, noszącej tytuł „Mein G'müt ist mir verwirret, das macht ein Jungfrau zart”. Autor tekstu tej piosenki jest nieznany, zaś melodię skomponował Hans Leo Hassler który opublikował ją w 1601 roku w zbiorze „Lustgarten neuer deutscher Gesäng”. Już w 1613 roku melodia ta pojawiła się w szkolnym śpiewniku *Harmoniae sacrae*, wydany w Görlitz, z tekstem religijnym autorstwa Christopha Knolla. Była to pieśń „Herzlich tut mich verlangen” (“Serdecznie pragnę zgonu”, ŚE 933). Następnie w 1656 roku Paul Gerhardt, ksiądz i jeden z czołowych poetów reformacji, napisał do tej samej melodii nowy tekst, oparty na łacińskim poemacie *Salve, caput cruentatum*, którego autorstwo przypisuje się cysterskiemu mnichowi Arnulfowi z Louvain (1240-48). Nie jest to jednak tłumaczenie łacińskich strof, lecz swobodna parafraza, mająca na celu nadanie kontemplacji Męki Pańskiej bardziej osobistego wyrazu; jest ona też znacznie bardziej rozbudowana od oryginału.

Wykorzystywanie świeckich melodii przy tworzeniu pieśni religijnych było powszechne zwłaszcza w początkach Reformacji. Nowo powstający Kościół potrzebował repertuaru pieśniowego, zwłaszcza, że ideą Reformacji było zaangażowanie wiernych w śpiew. Melodie musiały być proste; świeckie piosenki spełniały ten wymóg, co więcej, były już ludziom znane, mogły być więc wykorzystywane od razu. Tworzenie nowych tekstów do świeckich melodii miało jeszcze jeden cel - wyparcie miłosnych, często niezbyt przyzwoitych słów piosenek przez poezję religijną, mającą prowadzić myśli ludzkie w kierunku duchowej kontemplacji. Tak powstała pieśń mogła być wykorzystywana zarówno podczas liturgii, jak i do śpiewania w domach.

O Haupt voll Blut und Wunden (O głowo coś zraniona) - druk wydany na zlecenie konsystorza w Parafii Śt. Marien w Dorpacie, wydawca: H. Laackmann, Dorpat 1880

O Haupt voll Blut und Wunden,
Voll Schmerz und voller Hohn;
O Haupt zum Spott gebunden
Mit einer Dornenkrone;
O Haupt, sonst schön gezieret
Mit höchster Ehr und Zier,
Jetzt aber höchst schimpfret,
Gegrüßet seist du mir!

Du edles Angesichte,
Davor sonst schriekt und scheut
Das große Weltgewichte,
Wie bist du so bespeit,
Wie bist du so erbleichet!
Wer hat dein Augenlicht,
Dem sonst kein Licht nicht gleichet,
So schändlich zugericht't?

Warto w tym miejscu wspomnieć o funkcjach pieśni zboru w luterańskim nabożeństwie. Pieśni powstawały praktycznie równolegle z myślą reformacyjną (autorem pierwszego zbioru chorałów luterańskich był sam Luter); miały stanowić integralną część nabożeństwa, służyć głoszeniu i rozważaniu Słowa Bożego, a także być narzędziem do katechetycznego nauczania wiernych. Tę funkcję spełniały tak

zwane pieśni dogmatyczne lub katechizmowe, których tekst stanowił prostą wykładnię prawd wiary. Jako pierwszy pieśni tego rodzaju pisał Marcin Luter. Początkowo pieśni wykorzystywane były przede wszystkim w modlitwie domowej; zaangażowanie wiernych do śpiewu podczas nabożeństwa stało się na dobre faktem dopiero w początkach XVII wieku, kiedy to melodie pieśni w opracowaniu chóralnym przeniesiono do najwyższego głosu. Pieśń śpiewana przez zbór używana była w nabożeństwie jako substytut łacińskich części mszy, początkowo przede wszystkim *Credo* i *Glorii*. Należy jednak pamiętać, że chociażby w czasach Bacha łacina była wciąż obecna w luterańskim nabożeństwie i w tym

języku chór wykonywał *Introut, Kyrie, Sanctus*, a w wielkie święta także *Glorię*. Zbór śpiewał pieśni stanowiące odpowiedź na lekturę Listu oraz przygotowanie do czytania Ewangelii; następnie pieśń przed i po kazaniu. Pieśni te wybierał kantor, uwzględniając treści wyznaczone do rozważania na daną niedzielę. Śpiewano również pieśni podczas dystrybucji komunii. Obecnie pieśń zboru kojarzy nam się ze śpiewem z akompaniamentem organów; tymczasem z notatek Bacha wiemy, że wówczas organy grały jedynie przygrywkę, wprowadzającą w tonację pieśni, nie akompaniowały zaś samemu śpiewowi. Organy grały również preludium rozpoczynające nabożeństwo oraz preludium przed kantatą, wprowadzające do tonacji pierwszej jej części - w tym czasie muzycy z orkiestry stroili instrumenty.

Skoro, jak już powiedzieliśmy, rolą muzyki było między innymi wspomaganie rozważania Słowa Bożego, nic dziwnego że okres pasyjny, a przede wszystkim Wielki Piątek były inspiracją do powstawania licznych pieśni, ale także utworów artystycznych. W XVI i XVII wieku były to przede wszystkim historie Męki Pańskiej, polifonicznie „opowiedziane” przez czterogłosowy chór z towarzyszeniem basso continuo. Ich celem było rzetelne przekazanie biblijnej historii w języku zrozumiałym dla wiernych. Około roku 1700 do muzyki religijnej zaczyna wkradać się opera - włączane są recytatywy i arie z towarzyszeniem zespołu instrumentalnego, zaś obszernie fragmenty tekstu poświęcone są kontemplacji wydarzeń Męki Pańskiej. Nowy styl, zwany koncertującym, nie od razu zostaje wszędzie zaakceptowany, w wielu miejscach konsystorz nie wyraża zgody na wprowadzanie do nabożeństwa, zwłaszcza tak szczególnego jak wielkopiątkowe, instrumentów oraz elementów świeckiej opery. W początkach XVIII wieku w Lipsku odbywały się w Wielki Piątek dwa nabożeństwa - poranne oraz nieszpory. Podczas porannego nabożeństwa chór bez towarzyszenia instrumentów śpiewał *Pasję* według św. Jana autorstwa Johanna Waltera (Walter był kantorem z Torgau i współpracował ściśle z Marcinem Lutrem). Muzycznym elementem nieszpory była natomiast pieśń Sebalda Heydena „O Mensch bewein dein Sünde Groß” („Człowiecze, opłakuj wielce swoje grzechy”), której dwadzieścia trzy zwrotki śpiewali wierni. Wkroczenie muzyki koncertującej do lipskich kościołów odbyło się poprzez rywalizację kantorów z dwóch kościołów - jednemu z nich udało się wprowadzić do liturgii wielkopiątkowej oratorium pasyjne w 1717 roku. Ale dopiero cztery lata później kantorowi i Radzie Parafialnej drugiego z kościołów, kościoła św. Tomasza (gdzie później kantorem był J. S. Bach) udało się przekonać konsystorz do zmian - argumentem było to, iż wierni zaczęli chętniej chodzić do Nowego Kościoła. Jednak muzyka koncertująca mogła wejść jedynie do nabożeństwa wieczornego. Natomiast przez cały okres pasyjny obowiązywał tak zwany *tempus clausus*, kiedy muzyki koncertującej nie wykonywano.

Centrum oratorium pasyjnego, jakie tworzyli min. Jan Sebastian Bach i wielu innych współczesnych mu kompozytorów, stanowiła biblijna historia Męki Pańskiej podzielona na role pomiędzy solistów (Ewangelista - tenor, Jezus - bas, Piotr, Piłat i inni) oraz chór (tłumy-arcykapłani, Żydzi, żołnierze rzymscy). Pomiedzy tymi narracyjnymi fragmentami wykonywane były chorały oraz arie, oparte na tekstach poezji religijnej i stanowiące swoistą muzyczną kontemplację rozgrywających się wydarzeń. Całość utworu podzielona była na dwie części, do wykonywania przed i po kazaniu. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że kazanie trwało wówczas około godziny, zaś na przykład Pasja według Świętego Jana Bacha to około półtorej godziny muzyki, długość ówczesnego nabożeństwa wielkopiątkowego wzbudziłaby obecnie z pewnością negatywne komentarze wśród wiernych.

Trudno nam sobie teraz wyobrazić spędzenie ponad trzech godzin na nabożeństwie; mamy jednak komfort posiadania nagrań, dzięki czemu możemy bez trudu wypełniać zalecenia Marcina Lutra i przy pomocy muzyki pogłębiać nasze rozważania Bożego Słowa po powrocie do domów. Życzę, aby pieśni i utwory pasyjne dostarczały Państwu głębokich duchowych przeżyć i stanowiły niejako kontynuację wielkopostnej refleksji i modlitwy.

O sztuce

Sztuka Reformacji.

Cz. 2. Protestantka architektura i sztuka kościelna w Europie

Tomasz Pieńkowski

Kościół protestancki nie stanowi przestrzeni świętej, ale miejsc zwiastowania słowa Bożego, gdzie wierni spotykają się na nabożeństwach. Podczas poświęcenia kaplicy zamkowej w Torgau, pierwszego wybudowanego od podstaw kościoła luterańskiego, ks. dr Marcin Luter tymi słowami określił przeznaczenie budowli: „...aby tu nic innego się nie działo, jak tylko aby sam Pan Chrystus przemawiał do nas w Słowie Swoim świętym, a my abyśmy z Nim rozmawiali przez modlitwę, psalmy i pieśni pochwalne”. Pisał o potrzebie pozostawienia w kościele tradycyjnej nastawy ołtarzowej jako godnej oprawy sprawowania sakramentu Wieczerzy Pańskiej. W pracy *Deutsche Messe und Ordnung des Gottesdienstes* postulował ponadto, aby podczas sprawowania sakramentu Wieczerzy Pańskiej duchowny zwrócony był twarzą do wiernych, co jednak nie zawsze było realizowane w praktyce: „Ale we właściwej Mszy dla dobrych chrześcijan ołtarz nie mógłby pozostać takim, jak teraz, a kapłan powinien być ciągle zwrócony ku ludowi, jak bez

wątpienia uczynił to Chrystus w czasie Ostatniej Wieczerzy. To jednak w swoim czasie".

Marcin Luter postulował, aby przedstawienia malarskie stanowiły ilustrację Słowa, w sposób prosty i jednoznaczny. Jednocześnie chrystocentryczne zorientowanie teologii wyznaczyło kierunek rozwoju sztuki luterkańskiej, w której zerwano z wcześniejszą tradycją ikonograficzną, kładąc nacisk na funkcję ilustracyjną, a zwłaszcza – dydaktyczną, uzupełniając obraz o rozbudowaną inskrypcję. Luter wskazywał na wizerunek Ukrzyżowania jako najważniejszy, gdyż unaoczniający odkupienie grzechów ludzkości dzięki śmierci Chrystusa. dopełnieniem tej sceny miało być ukazanie Zmartwychwstania. Luter podkreślał też znaczenie przedstawienia Ostatniej Wieczerzy, jako powiązanego z sakramentem Wieczerzy Pańskiej. W praktyce zaowocowało to ukształtowaniem ikonografii ołtarzy luterkańskich, z których najbardziej typowe ukazują scenę Ostatniej Wieczerzy w predelli, Ukrzyżowanie jako przedstawienie centralne i Zmartwychwstanie w jego zwieńczeniu. Rzadziej przywoływane były motywy starotestamentowe, zestawiane ze scenami z Nowego Testamentu, zgodnie z teologicznym schematem obietnicy i jej wypełnienia. W zależności od lokalnych uwarunkowań zasadniczy schemat ikonograficzny ołtarza był modyfikowany, pojawiały się między innymi przedstawienia: chrztu w Jordanie, modlitwy na Górze Oliwnej, Sądu Ostatecznego, Ecce Homo, złożenia do grobu, Wniebowstąpienia. Sceny te były często flankowane przez postaci Apostołów, a także personifikacje Cnót. Luter odrzucił kult świętych, zatem również i w sztuce poniechano ich wizerunków, a także – ilustrowania apokryfów i legend. Natomiast niezwykle popularne stały się alegorie i personifikacje cnót. Antropomorficzne wyobrażenia Boga Ojca zastąpiono przez tetragram: jod, he, waw, he.

Wpływ nowej doktryny teologicznej obecny jest już w niektórych dziełach Albrechta Dürera, między innymi w dyptyku *Czterej Apostołowie* (1526), w którym dolna strefa wydzielona została dla umieszczenia inskrypcji. Sztandarowym przykładem ikonografii luterkańskiej stała się *Tablica Prawa i Łaski* (1529) Lucasa Cranacha Starszego – alegoryczne przedstawienie luterskiej koncepcji zbawienia człowieka Łaską przez wiarę, a także innych zasad doktryny luterkańskiej, w którym dominuje schematyczny podział na dwie strefy: Świat Zakonu i Świat Łaski. Koncepcja teologiczna *Tablicy* wyszła być może spod pióra samego Lutra. Z kolei tzw. *Tryptyk Lutra* (1572), przypisywany Veitowi Thiemowi, zawiera trzy jego portrety: z czasów zakonnych, pobytu na zamku Wartburg oraz dojrzałego jako reformatora, prezentującego otwartą Biblię.

W początkowym okresie na potrzeby gmin ewangelickich przejmowane były kościoły średniowieczne. Poprzez wstawienie ław zwróconych ku ambonie starano się jak najlepiej przygotować wnętrza do słuchania długich kazań (postulat *Fides ex auditu*). Dopiero w początkach

XVI wieku pojawiły się próby wyboru nowej formuły przestrzennej. Kościół parafialny we Freudenstadt (1601-1614) otrzymał plan litery „L”, natomiast zbór walońsko-flamandzki w Hanau (1600-1608) powstał na rzucie dwóch połączonych wieloboków.

Dalszy rozwój nastąpił po zakończeniu wojny trzydziestoletniej. Koncepcje architektoniczne dążyły do powstania wnętrza centralnego, umożliwiającego pomieszczenie dużej ilości osób na miejscach siedzących, zapewniających dobrą widoczność. Najprostsze budowle powstawały na rzucie prostokąta, niekiedy zakończonego absydą. W jego dłuższej osi znajdowała się ambona, ołtarz i chrzcielnica, co miało także silne konotacje ideowe. Popularne były również kościoły na planie kwadratu, elipsy, krzyża greckiego i koła, a także formy pośrednie. Od końca XVII wieku często stosowano ołtarze zespolone z amboną (*Kanzelaltar*), zarówno z powodów funkcjonalnych, ale też dla podkreślenia współzależności Słowa oraz sakramentu Wieczery Pańskiej. Empory we wnętrzu umożliwiły pomieszczenie dużej liczby wiernych. Adekwatnie do podkreślanej przez Lutra roli muzyki, we wnętrzach luteranckich pojawiły się także organy (długo nieobecne w zbiorach kalwińskich), często umieszczane ponad ołtarzem.

Do najciekawszych przykładów kościołów protestanckich w architekturze powszechnej należą: kaplica zamkowa w Torgau (1544), kaplica zamkowa w Celle z dekoracją rzeźbiarską i malarską z lat 1565-1576, Zuiderkerk (1606-1614) i Westerkerk (1620-1638) w Amsterdamie, kościół Św. Krzyża w Augsburgu (1653), kościół Katarzyny w Sztokholmie (1656-1695), katedra św. Pawła w Londynie (1675-1710), kościół Mariacki w Dreźnie (1726-1743), kościoły artykularne na Słowacji, między innymi w Kieżmarku (1617), Leštínach (1695), Świętym Krzyżu koło Liptowskiego Mikuláša (1693).

LITERATURA:

1. Harasimowicz Jan, *Treści i funkcje ideowe sztuki śląskiej Reformacji 1520-1650*, Wrocław 1986 (Acta Universitatis Vratislaviensis No 819, Historia Sztuki II).
2. Koerner Joseph Leo, *The Reformation of the Image*, Chicago 2008.
3. Lieske Reinhard, *Protestantische Frömmigkeit im Spiegel der kirchlichen Kunst des Herzogtums Württemberg*, München-Berlin 1973 (Forschungen und Berichte der Bau- und Kunstdenkmäler in Baden Württemberg, Bd. 2).
4. Mai Hartmut, *Zmiany w użytkowaniu kościołów w miastach Saksonii po wprowadzeniu reformacji*, w: *Sztuka miast i mieszczaństwa w Europie Środkowowschodniej*, red. J. Harasimowicz, Warszawa 1990, 261-280.
5. Poscharsky Peter, *Die Kanzel. Erscheinungsform im Protestantismus bis zum Ende des Barocks*, Gütersloh 1963 (Schriftenreihe des Institutes für Kirchenbau und kirchliche Kunst der Gegenwart, Bd. 1).
6. Szafrńska Jolanta, *Mit a rzeczywistość. Rozważania nad sztuką luterancką okresu baroku*, „Scriptores scholarum. Kwartalnik wielowartościowy” 2000, nr 1(26), 176-181.

(cd. w nast. numerze)

Z życia parafii

relacje: ks. Grzegorz Brudny

Bożonarodzeniowy kiermasz

Udaną inicjatywą okazał się bożonarodzeniowy kiermasz, który przygotowali dzieci i młodzież z pomocą rodziców. Odbył się w pierwszą i drugą niedzielę Adwentu, a można było na nim zakupić własnoręcznie zrobione i ozdobione pierniki, a także ręcznie wykonane karki pocztowe. Wszystkie te produkty cieszyły się dużym zainteresowaniem parafian, którzy chętnie je kupowali. Z pieniędzy zebranych w ten sposób zostanie zakupiona większa tablica magnesowa do salki parafialnej, która posłuży dzieciom na szkółkach niedzielnych i lekcjach religii.

Adwentówka Ekumenicznego Koła Pań

Grudzień to czas spotkań adwentowych. W naszej parafii w tym czasie odbyły się aż trzy „adwentówki”. Jedną z nich było spotkanie Ekumenicznego Koła Pań, które odbyło się w środę 17 grudnia. Za stołami suto zastawionymi przeróżnymi pysznościami usiadły panie różnych wyznań. Łamanie się opłatkiem, wspólny śpiew kolęd przy akompaniamencie gitary, rozważanie Bożego Słowa, a także refleksje bożonarodzeniowe, którymi dzieliła się prowadząca p. Sylwia Irga, wypełniły to uroczyste śródoowe przedpołudnie. (zdjęcie powyżej)

Wieczór Adwentowy

19 grudnia odbył się parafialny Wieczór Adwentowy. Podczas pierwszej części, która miała miejsce w kościele, dzieci z pomocą rodziców przedstawiły jasełka zatytułowane: „Europejskie Boże Narodzenie”. Pomysłowe stroje, zabawne, ale i mądre teksty, nastrojowe kolędy w różnych językach charakteryzowały tegoroczne występy dzieci. Zakończył je krótki koncert wiolonczelowy w wykonaniu Neli Lewandowskiej. Następnie wystąpiła młodzież, która zebrana wokół adwentowego wieńca, w nastrojowej atmosferze półmroku deklamowała wiersze, cytowała. Ewangelię godową, śpiewała kolędy. Druga część odbyła się już w salce parafialnej. Tam na wszystkich uczestników czekał poczęstunek. Tradycyjnie też wszystkie dzieci otrzymały okolicznościowy podarunek świąteczny

Nabożeństwo dla Seniorów

Tradycją stało się, że dwa razy w roku, w czasie Adwentu i Wielkiego Postu, szczególnie serdecznie zapraszamy wszystkich Seniorów naszej parafii na uroczyste nabożeństwo spowiednio-komunijne. Nie inaczej było w IV Niedzielę Adwentu, 21 grudnia, kiedy to mogliśmy spotkać się z naszymi Drogimi Seniorami zarówno podczas nabożeństwa, jak też na spotkaniu w salce parafialnej. Uroczyste nabożeństwo uświetnił swym śpiewem parafialny chór, a spotkanie w salce parafialnej urozmaicił ciepły poczęstunek i okolicznościowe prezenty dla przybyłych. Mamy nadzieję, że w Niedzielę Palmową, kiedy to planujemy zorganizować podobne wydarzenie, jeszcze więcej Seniorów będzie mogło uczestniczyć zarówno w nabożeństwie jak i spotkaniu w salce parafialnej.

Muzyka w Parafii

Muzyka nieodłącznie towarzyszy życiu religijnemu naszego zboru. Wiele nabożeństw wzbogaca swym śpiewem parafialny chór. Cieszą też takie wydarzenia, jak wspólny koncert kolęd w wykonaniu Adama i Janka Załęskich podczas nabożeństwa wigilijnego, a także występ sopranistki Ewy Łalki podczas nabożeństwa w 1 Dzień Świąt Bożego Narodzenia. Największym muzycznym wydarzeniem w ostatnim czasie był natomiast koncert muzyki organowej i wokalne, który odbył się 24 stycznia 2015 r. w naszym kościele, w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan. Za organami tego dnia usiadła nasza parafianka, Natalia Zanni-Lewandowska, a pomiędzy wykonywanymi przez nią utworami muzyki organowej ze swym programem wystąpił zespół wokalny Octofonic. Frekwencja na tym koncercie przerosła nasze najśmielsze oczekiwania. Kościół pękał w szwach, co pokazuje, że potrzeba słuchania dobrej muzyki w profesjonalnym wykonaniu ciągle nie słabnie.

fot. P. Jyzdrowski, 2015

Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan

Nasza parafia bierze czynny udział w życiu ekumenicznym Lublina. Jesteśmy między innymi współorganizatorami Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan w naszym mieście, który odbywa się rokrocznie w dniach od 18-25 stycznia. Już 18 stycznia miał miejsce inauguracyjny Koncert Kolęd i Pieśni Bożonarodzeniowych, w którym jak co roku obok chórów parafii prawosławnej i katolickiej, wziął udział nasz chór. Zaś w piątek 23 stycznia w naszym kościele odbyło się uroczyste nabożeństwo z udziałem księży sześciu wyznań chrześcijańskich. Gośćmi specjalnymi tego wieczora byli Biskup Diecezji Warszawskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego ks. Jan Cieślak, a także Arcybiskup Abel, Ordynariusz Prawosławnej Diecezji Chełmsko-Lubelskiej. Podczas nabożeństwa również wystąpił chór naszej Parafii. Co więcej, koncert muzyki organowej i wokalne z 24 stycznia, o którym mowa była wyżej, również odbył się w ramach tegorocznego Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan. Piszący te słowa miał możliwość w tym roku zwiastować Boże Słowo w kościołach Polsko-Katolickim, KUL, a także Katedrze Prawosławnej.

Zimowisko w Istebnej

Już po raz drugi grupa z Lublina i Kuzawki pojechała na zimowisko do urokliwej Istebnej w Beskidzie Śląskim. Tym razem wyruszyliśmy na ferie dwunastoosobową grupą. W Istebnej przebywaliśmy w dniach od 9 – 14 lutego. Wspaniałe warunki na stokach Złoty Groń i Zagroń, pyszna domowa kuchnia w ośrodku parafialnym w Istebnej, wiele atrakcji w Aquaparku, a także kulig, zwiedzanie Chaty Kawuloka, nocne zjeżdżanie na nartach i snowboardzie, wspólne mieszkanie z grupą z Katowic – to wszystko złożyło się na dobrą zabawę i znakomitą atmosferę na zimowisku. Naszej zabawie towarzyszyła codzienna modlitwa oraz wieczorne spotkania biblijne.

„Na pewno jeszcze tu kiedyś wrócimy!” – z tym postanowieniem wsiadaliśmy do busika, by udać się w drogę powrotną do Lublina. Zdjęcia i relacje Kasi i Staszka Kasprzaków z zimowiska znajdziecie na parafialnej stronie www.lublin.luteranie.pl oraz na fanpage'u naszej parafii na Facebooku.

Plan nabożeństw na marzec - kwiecień - maj 2015 wraz z wykazem tekstów liturgicznych i kazalnych

wszystkie nabożeństwa niedzielne zaczynają się o godz. 10.00

15 marca – 4. Niedziela Pasyjna *Laetare*

(Nabożeństwo Słowa Bożego)

teksty liturgiczne: Księga Izajasza 54,7-10; 2. List do Koryntian 1,3-7

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 12,20-26

22 marca – 5. Niedziela Pasyjna *Judica*

(Nabożeństwo Słowa Bożego)

teksty liturgiczne: Księga Hioba 14,1-6; Ewangelia wg św. Łukasza 17,20-24

tekst kazalny: 1. List do Tesaloniczan 5,1-6

29 marca – 6. Niedziela Pasyjna – Palmowa

(Nabożeństwo Spowiednio-Komunijne)

teksty liturgiczne: Księga Izajasza 50,4-9 ; List do Filipian 2,5-11

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 12,12-19

2 kwietnia (czwartek godz. 18.00) – Wielki Czwartek

(Nabożeństwo Spowiednio-Komunijne)

teksty liturgiczne: 2. Księga Mojżeszowa 12,1,3-4,6-7,11-14 ; 1 List do Koryntian 11,23-26

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 13,1-15

3 kwietnia (piątek godz. 17.00) – Wielki Piątek (Nabożeństwo Spowiednio – Komunijne)
teksty liturgiczne: Księga Izajasza 53,1-12 ; 2 List do Koryntian 5,19-21
tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 19,16-30

5 kwietnia – 1. Dzień Świąt Zmartwychwstania Pańskiego (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: Księga Izajasza 26,13-14.19; List do Kolosan 3,1-4

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Mateusza 28,1-10

12 kwietnia – 1. Niedziela po Wielkanocy *Quasimodogeniti* (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: 1. Księga Królewska 19,1-8 ; List do Efezjan 5,1-8a

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Łukasza 9,57-62

19 kwietnia – 2. Niedziela po Wielkanocy *Misericordias Domini* (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: Księga Ezechiela 34,1-16.31 ; 1. List św. Piotra 2,21-25

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 10,11-16

26 kwietnia – 3. Niedziela po Wielkanocy *Jubilate* (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: 1. Księga Mojżeszowa 1,1-4.26-31, 2,1-4 ; 1. List św. Jana 5,1-4

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 15,1-8

3 maja – 4. Niedziela po Wielkanocy *Cantate* (Nabożeństwo Spowiednio-Komunijne),

teksty liturgiczne: Księga Izajasza 12,1-6; List do Kolosan 3,12-17

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Mateusza 11,25-30

10 maja – 5. Niedziela po Wielkanocy *Rogate* (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: 2. Księga Mojżeszowa 32,7-14; 1. List do Tymoteusza 2,1-6a

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 16,23-33

17 maja – 7. Niedziela po Wielkanocy *Exaudi* (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: Księga Jeremiasza 31,31-34 ; List do Efezjan 3,14-21

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 15,26 – 16,4

24 maja – 1. Dzień Świąt Zesłania Ducha Świętego (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: 4. Księga Mojżeszowa 11,12-17.24-25; Dzieje Apostolskie 2,1-18

tekst kazalny: Ewangelia wg św. Jana 14,23-27

31 maja – Święto Trójcy Świętej (Nabożeństwo Słowa Bożego),

teksty liturgiczne: Księga Izajasza 6,1-13 ; List do Rzymian 11,33-36

Przepisy kulinarne

nadesłała: Barbara Niemczyk z Ustronia

Okres Wielkanocny w każdym regionie Polski jest bogaty w obyczaje oraz przepisy kulinarne. Na Śląsku Cieszyńskim na stołach oprócz baby wielkanocnej, kołocza, króluje „murzin”. Tradycyjny to zapiekane mięso wędzone z boczkiem i białą kielbasą w cieście drożdżowym. Jest bardzo smaczny i nie może go zabraknąć podczas wielkanocnego śniadania.

Murzin wielkanocny

Ciasto:

600 g mąki, 50 g drożdży, sól, 2 jajka,
0,5 l mleka,

3 łyżki oleju, 1 łyżka cukru,

1 jajko do posmarowania ciasta,
kminek cały do posypania ciasta

Nadzienie:

300 g szynki wędzonej,

300 g boczku wędzonego,

biała kiełbasa, 100 g smalcu

fol. B. Niemczyk. 2014

Mąkę przesiać wlać rozczyń z drożdży, mleka i cukru. Mieszając dodać pozostałe składniki i wyrobić ciasto drożdżowe. Pozostawić w ciepłym miejscu przykryte ścierką do wyrośnięcia. Następnie przenieść ciasto na posypaną mąką stolnicę i rozwałkować na grubość ok. 2 cm. Na rozwałkowane ciasto nałożyć wędliny i zwinąć w watek lub na kształt chlebka. Posmarować z wierzchu rozmąconym jajkiem i posypać kminkiem. Piec około godziny.

W wersji zmodyfikowanej polecam zamiast kminku anyż - płaska łyżeczka do ciasta, natomiast można zrezygnować z szynki i boczku na rzecz białej parzonej kiełbasy obranej ze skóry. Po zawinięciu kiełbasy w ciasto można przełożyć je do formy typu keskówki i poczekać do wyrośnięcia, a potem dopiero piec.

Babka kakaowa

6 żółtek, 1 kostka margaryny,

300 g cukru pudru

(podane składniki utrzeć)

200 g mąki tortowej

100 g mąki ziemniaczanej

2 łyżeczki proszku do pieczenia

2-3 łyżeczki kakao

skórka otarta z cytryny

ubita pianą z 6 białek

- wymieszać i połączyć z utartymi składnikami Masę przełożyć do wysmarowanej i oprószonej bułką tartą formy. Piec ok. 40 - 50 min w temp. 180° C

fol. B. Niemczyk. 2014

Ogłoszenia

- Nabożeństwa stałe w kościele parafialnym przy ul. Ewangelickiej 1 odbywają się w każdą niedzielę o godz. 10.00. Zazwyczaj w każdą pierwszą niedzielę miesiąca są to nabożeństwa połączone ze spowiedzią i Komunią Świętą. Podczas wszystkich nabożeństw niedzielnych, w plebanii, odbywają się zajęcia szkółki niedzielnej dla dzieci.

- *Bis ore qui cantat* – Kto śpiewa, modli się podwójnie (Augustyn z Hippony). Zapraszamy Panie i Panów do wspólnego śpiewania, na próbę naszego chóru parafialnego, która odbywa się w każdą środę o godz. 17.30 w budynku plebanii. Próby prowadzi nasz kantor Adam Załęski.

- W każdy czwartek o godz. 16.15, w budynku plebanii odbywają się Spotkania Biblijne, prowadzone przez naszego Proboszcza, na których omawiane są szeroko pojęte kwestie biblijne, jak i wyznaniowe. Wszyscy chętni, niezależnie od wyznania, są mile widziani.

- 19 marca (czwartek) o godz. 17.00. zapraszamy do sali parafialnej na pasyjne spotkanie z ks. Dariuszem Dawidem - proboszczem Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zabrzu. Temat spotkania: "Jesteś piękny, jesteś piękna - 7 tygodni bez dotowania się".

- Nabożeństwo w Niedzielę Palmową (29 marca) dedykowane będzie seniorom naszej Parafii. Po nim przewidziane jest spotkanie w sali parafialnej i poczęstunek. Osoby mające problem z dotarciem do kościoła, prosimy o kontakt z kancelarią parafialną.

- Nabożeństwo w Wielki Piątek (3 kwietnia o godz. 17.00) transmitowane będzie na żywo z naszego kościoła w TVP2.

- 22 kwietnia (środa) o godz. 18.30 w Kościele O.O. Dominikanów na Starym Mieście odbędzie się „Debate Dwóch Ambon”, w której jako prelegent wystąpi ks. dr Dariusz Chwastek. W imieniu organizatorów zapraszamy do udziału.

- W dniach 22 - 26 maja 2015 r. w naszym mieście będzie miał miejsce festiwal Wielokulturowy Lublin. W tym roku, podobnie jak w zeszłym, planujemy m.in. spacer śladami ewangelików lubelskich oraz koncert wokalny-organowy z udziałem parafialnego chóru. Szczegóły i dokładny termin tych wydarzeń znany będzie pod koniec kwietnia. Już dziś serdecznie zapraszamy!

- Zachęcamy do śledzenia bieżących ogłoszeń na stronie internetowej: www.lublin.luteranie.pl oraz na profilu Parafii na facebooku: www.facebook.com/luteranie.lublin

- Zachęcamy do nabywania czasopism i książek znajdujących się w gablocie przy wyjściu z kościoła.

- Serdecznie dziękujemy za wszelkie ofiary, które składają Państwo na parafialny Informator. Pozwalają one w dużej części pokryć koszty wydruku, dzięki czemu może on ukazywać się regularnie.

***Możesz pomóc w remoncie kolumn
podtrzymujących chór w budynku
naszego kościoła!***

Aby to zrobić wystarczy dokonać wpłaty w dowolnej wysokości na rachunek bankowy Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Lublinie, nr konta: 25 1160 2202 0000 0001 5785 1655 z dopiskiem *"darowizna na cele kultu religijnego - remont kolumn"* lub przekazać dowolną kwotę w gotówce, ustnie zaznaczając cel wpłaty.

Za wszelkie wpłaty serdecznie dziękujemy!

Szanowni Państwo,

W czasie Zgromadzenia Parafialnego w dniu 15 lutego 2015 zgłoszona została propozycja organizacji kiermaszu, z którego zysk przeznaczony byłby na renowację kolumn w kościele. Rada Parafialna na posiedzeniu w dniu 24 lutego 2015 postanowiła przyjąć tę propozycję do realizacji.

W związku z tym przekazujemy parę spraw organizacyjnych:

- Prosimy byście Państwo dokonali oglądu rzeczy, które w Waszych domach są zbędne, a innym byłyby przydatne. Mogą to być np. rzeczy codziennego użytku, książki, odzież (w dobrym stanie, czysta), drobny sprzęt kuchenny i inne.
- Wyżej wymienione przedmioty przyjmowane będą w każdą niedzielę przed i po nabożeństwie.
- Osobą koordynującą jest p. Janina Podgórska.
- Kiermasz planowany jest na maj. Dokładną datę jak i sposób jego przeprowadzenia podamy w terminie późniejszym

Liczymy na aktywne włączenie się Państwa w tę akcję, bowiem renowacja kolumn to niezwykle ważna sprawa dla naszego kościoła. Zebrane do tej pory środki pieniężne są zbyt małe na realizację tego przedsięwzięcia.

Z góry dziękujemy
Rada Parafialna

KĄCIK dla

redaguje Anna Brudny

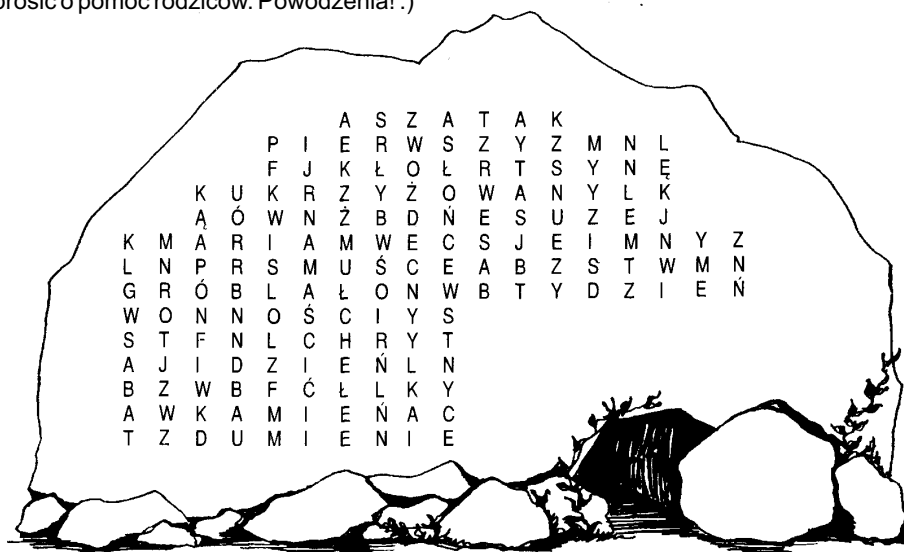

„Albowiem tak Bóg umiłował świat, że Syna swego jednorodzonego dał, aby każdy, kto weń wierzy, nie zginął, ale miał żywot wieczny” (J 3,16.)

Drogie dzieci,
nadchodzi czas, kiedy będziemy przeżywać Święta Wielkanocne. Przez siedem tygodni będziemy przygotowywać się do tego wydarzenia, które na zawsze zmieniło życie nas, ludzi. Pan Bóg ofiarował swojego Syna Jezusa Chrystusa, aby zmarł na krzyżu za nasze grzechy. Dzięki męce i śmierci Pana Jezusa nasze serca zostały oczyszczone z grzechu, a Zmartwychwstanie Pana Jezusa wzmocniło naszą wiarę i dało nam nadzieję na życie wieczne.

ŁAMIGŁÓWKI BIBLIJNE

Pośród liter ukryte są słowa z Ewangelii Św. Marka 16, 1- 8, z historii o Jezusie, który zmartwychwstał. Odnajdź w Biblii podany fragment Ewangelii, przeczytaj go i w rozsypance liter postaraj się znaleźć jak najwięcej słów, które w nim występują. W razie trudności możesz poprosić o pomoc rodziców. Powodzenia! :)

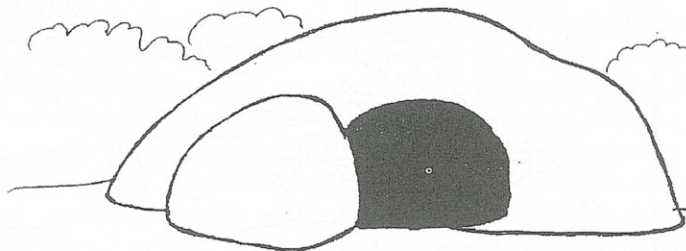

PAN JEZUS ŻYJE NA WIEKI!

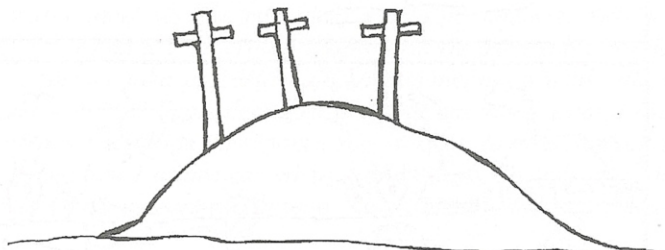
1

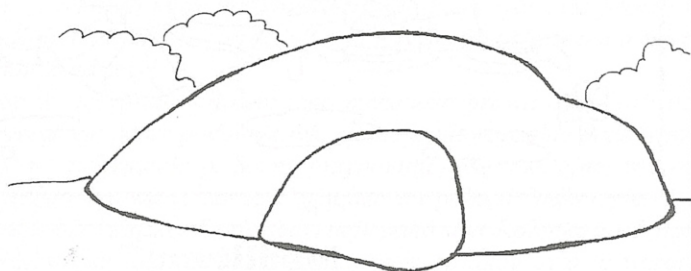
2

3

4

CO BYŁO NAJPIERW, A CO POTEM?

Połącz każdy rysunek z odpowiednią cyfrą. Pokoloruj rysunki.

Informacje stałe

Parafia Ewangelicko-Augsburska
Św. Trójcy w Lublinie
20-078 Lublin, ul. I Armii Wojska Polskiego 10
tel. +48 (81) 44 210 50

Kancelaria czynna w czwartki i w piątki
w godz. 10.00 - 16.00

numer konta parafialnego:
Bank Millennium S.A.
dla wpłat złotówkowych:
25 1160 2202 0000 0001 5785 1655
dla wpłat w walucie obcej:
06 1160 2202 0000 0001 5785 3937
SWIFT: BIGBPLPW
IBAN: PL 06 1160 2202 0000 0001 5785 3937

strona internetowa: www.lublin.luteranie.pl
kontakt e-mail: luteranie.lublin@gmail.com
 www.facebook.com/luteranie.lublin

Kościół parafialny
Lublin, ul. Ewangelicka 1
zwiedzanie wnętrza kościoła
możliwe po uprzednim
uzgodnieniu telefonicznym
lub mailowym.

Spis treści

Od Redakcji.....	2
Słowo od Rady.....	3
Informacja na temat wyborów.....	4
Rozważania biblijne.....	5
Wokół teologii.....	7
O muzyce.....	11
O sztuce.....	14
Z życia parafii.....	17
Plan nabożeństw na 03-05.15.....	21
Przepisy kulinarne.....	22
Ogłoszenia.....	23
Kącik dla dzieci.....	26

Filiał w Kuzawce nad Bugiem (pow. włodawski)
nabożeństwa (Spowiednio-Komunijne) odbywają
się w domu prywatnym, raz w miesiącu, w
uzgodnionym terminie, o godz. 14.30

Proboszcz-administrator:
ks. Grzegorz Brudny
jest do dyspozycji parafian oraz innych
osób po każdym nabożeństwie oraz po
uprzednim uzgodnieniu telefonicznym
pod numerem telefonu: 609 092 552
lub pod numerem Parafii
kontakt: luteranie.lublin@gmail.com

Rada Parafialna
Prezes: Jolanta Szafrąska
kontakt: rada.parafialna.lublin@gmail.com

Muzyka kościelna
kantor Parafii: Adam Ząteński
kontakt: adam.zaleski@interia.pl
tel. 608 593 355

Administrator strony internetowej
Grzegorz M. Wójcik
kontakt: gmwojcik@gmail.com

Redakcja

wydawca:
Parafia Ewangelicko- Augsburska
Św. Trójcy w Lublinie

przygotowanie i opracowanie tekstów:
ks. Grzegorz Brudny, Magdalena Ner,
Natalia Zanni - Lewandowska
skład i projekt graficzny:
Magdalena Ner
kontakt: nermag_@orange.pl
korekta: Anna Jurys

druk: **multi press**
drukarnia studio

Informator sfinansowany ze środków
Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Lublinie